

*Касьянова О. А.**фахівець Інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СОЦІОФОНЕТИКА ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Анотація. Нині розвиток інформаційних технологій сприяє появі дедалі більшої кількості лінгвістичних досліджень міждисциплінарного характеру. Однією з них є соціолінгвістика – мовознавчий напрям про зумовленість лінгвістичних змін у суспільстві. Соціолінгвістика виникла на перетині декількох дисциплін – мовознавства, соціології, етнології, соціальної психології, тому її проблематика розгалужена. Попри це, з 60-х рр. минулого століття з появою соціолінгвістичних досліджень в Україні дослідники писали лише про проблеми мовної політики у країні, про двомовність, застосовуючи соціологічні методики (зокрема спостереження) при вивченні переважно лексем. А зарубіжні мовознавці вивчали соціальну зумовленість усіх мовних одиниць (від фонем до речення), активно використовуючи можливість інформаційних технологій, різноманітні методики. Наприкінці ХХ ст. українські лінгвісти почали вивчати суспільну природу української літературної мови (у синхронії та діахронії) (Б. Ажнюк, В. Радчук, І. Фаріон), соціальну диференціацію української мови (Л. Ставицька), мовну політику країни (Л. Масенко) тощо. Предметне поле теоретичної та прикладної соціолінгвістики в Україні розширюється, однак пріоритетно залишається все ж соціолінгвістична лексикологія (С. Пиркало, Л. Ставицька). Українська соціолінгвістика потребує оновлення, зокрема впровадження нових методик, оновлення тематики праць. Зважаючи на це, стаття присвячена соціофонетиці – міждисциплінарному напрямку, який виник на основі соціолінгвістики і вважається її відгалуженням. В Україні існують дослідження з соціофонетики (Н. Тоцька, Л. Прокопова, О. Петренко, М. Дружинець та ін.), але вони є поодинокими. Відповідно недостатньою є й понятійна база із соціофонетики. Світові та українські лінгвісти при описі соціофонетичних явищ часто користуються теоретичними напрацюваннями соціолінгвістики, не визнаючи соціофонетику як окремий напрям мовознавства. В Україні бракує й емпіричного матеріалу про різні аспекти взаємодії мови та суспільства. Тому у статті подано історію соціофонетики. Здійснено аналіз здобутків світових вчених у галузі соціофонетики, наведено думки лінгвістів (В. Лабова, П. Традгілла, П. Фулкса, Дж. Дохерті, Дж. Сдоббіє та ін.) щодо соціофонетичного підходу до вивчення мовних явищ, зокрема їхньої варіативності. З'ясовано що таке соціофонетика, названо її основні риси, розглянуто зв'язок цього напрямку з іншими лінгвістичними дисциплінами такими, як орфоепія, експериментальна фонетика, та з нелінгвістичними – соціологією. У статті окреслено проблематику соціофонетики. Встановлено витоки соціофонетичних досліджень в Україні.

Ключові слова: соціолінгвістика, соціофонетика, міждисциплінарний, змінність мовних явищ, варіативність.

Постановка проблеми. З кінця ХІХ ст. науковці помітили, що мовлення – це вияв досвіду і водночас реального стану мови. До того часу мовознавстві дотримувалися по суті такого погляду на мову: у мові все правильно, оскільки це результат історичного розвитку. З початку ХХ ст. почали звертати увагу на функціонування мовних

одиниць. Так активізувалися польові дослідження. Новий підхід був неминучим наслідком еволюції наукових поглядів. У лінгвістиці відбулася переорієнтація об'єкта дослідження. Вихідною точкою наукових розвідок стала не структура мови, а структура мовлення. Так зародилася соціолінгвістика – напрям мовознавства, який вивчає не мову, а колектив, у якому відбуваються видозміни, що сприяють еволюції мови. Соціолінгвістика – широке поняття. Теоретичне підґрунтя цього напрямку – зумовленість лінгвістичних змін у суспільстві. За О. Селівановою, «предметом соціолінгвістики є функціонування мови (мов) у структурі соціальних відношень і функцій суспільства» [8, с. 317]. В Україні соціолінгвістичні дослідження з'явилися у 60-х рр. ХХ ст. На відміну від зарубіжних соціолінгвістів, які вивчали соціальну зумовленість усіх мовних одиниць (від фонем до речення) із застосуванням різноманітних методів дослідження (активно використовуючи можливості інформаційних технологій), українські дослідники писали переважно про проблеми мовної політики у країні, про різні аспекти двомовності, застосовуючи переважно соціологічні методики (найчастіше спостереження). Причиною такої спрямованості наукових досліджень стали політичні умови того часу. Згодом у 80-х рр. ХХ ст. українські лінгвісти поступово відходять від попередніх стереотипів, розвивають нові напрями та методи дослідження, зокрема починають вивчати суспільну природу української літературної мови (у синхронії та діахронії) (Б. Ажнюк, В. Радчук, І. Фаріон), соціальну диференціацію української мови (Л. Ставицька), вивчають мовну ситуацію у незалежній Україні, мовну політику країни (Л. Масенко) тощо. Однак на відміну від зарубіжної соціолінгвістики, де на її основі виокремилися такі дисципліни, як інтерлінгвістика, соціофонетика, соціальна діалектологія, експериментальна соціолінгвістика та ін., українська соціолінгвістика досі зосереджена переважно на питаннях мовної політики, двомовності. Слушно зауважує Г. Мацюк про те, що «бракує емпіричного матеріалу про різні аспекти взаємодії мови та суспільства (наприклад, немає банку даних про мовлення людей різного віку, починаючи від дитячого)... немає записів мовлення людей, які працюють за межами України, ніхто не вивчає мовлення іноземців, мігрантів тощо» [3, с. 5–20].

Щоб пришвидшити розвиток української соціолінгвістики необхідно оновити тематику соціально зорієнтованих досліджень, звернувшись до досвіду зарубіжних дослідників. Зважаючи на це, у статті розглянемо один із провідних світових напрямків соціолінгвістики – соціофонетику (**мета статті**). Основні завдання: розглянути напрацювання світових соціофонетиків, з'ясувати витоки лінгвістичного напрямку в Україні та у світі, визначити основні риси соціофонетики, схарактеризувати її проблематику.

Інтерес до соціофонетики викликаний тим, що сучасний світ вимагає від науковців якісно нових лінгвістичних досліджень з інтеграцією в інші наукові парадигми, а соціофонетика є тією дисципліною, яка поєднує в собі ознаки декількох напрямків

лінгвістики, соціології, інформаційних технологій, що дозволяє вивчати соціально-фонетичні зв'язки та їх залежності зусібіч із проекцією на розвиток мови загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Звукові зміни є потенційно закладеними в системі мови й зумовленими своїм існуванням. Різні теорії і гіпотези соціально зумовленої варіативності мови знайшли своє відображення у працях всесвітньовідомих мовознавців В. Лабова, Дж. Фішмана, У. Евермана, Л. Брінка, С. Ервін-Тріппа, Й. Лунда, Л. Мілроя, Й. Фондя, Б. Мальмберга, Д. Хаймса, Н. Мечковської, Є. Поліванова, Л. Щерби, Л. Якубинського та ін.

Українські дослідники почали писати про соціально варіативну зумовленість мови у кінці 20-х і на початку 30-х рр. ХХ ст. У працях О. Курило «Про незалежну від наголосу зміну а по м'яких консонантах та по j в українських діалектах» (1929 р.), «До поняття «фонема»» (1930 р.) знаходимо спробу пояснення мовних змін «не у внутрішніх закономірностях самої мови, а в зовнішньо історичних обставинах» [9, с. 86]. О. Синявський у своїй праці «З української діалектології (Про фонематичний принцип у діалектології)» (1929 р.) пише, що увагу потрібно зосереджувати «не на індивідуальні звукові нюанси, взагалі не важливі мовознавчій науці, а на типові соціальні явища мови» [1, с. 170]. Є. Тимченко у «Курс історії українського язика» (1927 р. перевидання 1930 р.) вбачає причиною звукових змін в засвоєнні дітьми звукової системи свого оточення, і також у тому, що мови взаємозумовлюють одна на одну [1, с. 175]. Коментарі зазначених українських лінгвістів є свідченням зародження теорії соціально зумовлених змін мови на теренах України ще у 20–30-ті рр. ХХ ст.

На соціальну зумовленість лінгвістичних явищ в Україні звертали уваги й такі лінгвісти, як Л. Прокопова, Н. Тоцька, Н. Плющ, Л. Масенко, Ю. Жлуктенко, О. Селіванова, О. Семенець, В. Акуленко, А. Белова, О. Ткаченко, В. Карабан, Л. Сахарчук, А. Шарандаченко, Е. Бондаренко, С. Перепечкіна, Є. Устінович, Г. Кузнецова, О. Кулинич, І. Чарікова, Н. Задоріжна, Г. Поліщук, С. Алексенко, Г. Ющенко, Л. Ягупова. Вони писали про співвідношення нормативності та варіювання мови, однак у межах соціолінгвістики загалом, використовуючи при описі варіативності вимови понятійний апарат соціолінгвістики, фонетики та інших лінгвістичних дисциплін, а не суто соціофонетики.

У 90-х рр. ХХ ст. була сформована соціолінгвістична школа в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Засновниками нового наукового напрямку стали Ю. Жлуктенко, О. Чередниченко, Л. Прокопова, О. Семенець. У рамках цієї школи зароджується соціофонетичний підхід до вивчення мовних явищ, представниками якого були Л. Прокопова та Н. Тоцька. Так, Л. Прокопова зазначала, що у дискусіях про перспективи та основні напрямки розвитку літературної норми неминуче виникало питання про те, який соціолект або діалект впливає на формування норм мови та мовлення [7, с. 163]. Зважаючи на це, актуальним став перегляд вже напрацьованих теоретичних матеріалів із урахуванням діяльнісного підходу до мовних явищ. Попри таку потребу соціофонетичні студії в Україні не розвинуті. Стаття Л. Прокопової, Н. Тоцької «Соціофонетичний нарис українського мовлення сучасної молоді (велике місто – мале місто – село)» [6], у якій йдеться про диференціацію вимови за ступенем урбанізації на прикладі мовлення студентів-філологів, є першим описом мовлення сучасної молоді у межах соціофонетичних студій в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. В Україні окрім Л. Прокопової та Н. Тоцької писав про зв'язок мовлення та соціальних детермінант й О. Петренко. Дослідник

має теоретичні та методологічні напрацювання із соціофонетики, а також низку праць про мовлення соціальних груп у Німеччині [4]. Він пише про зв'язок соціофонетики із орфоєпією, описує методи, які можна використовувати при вивченні соціально-фонетичних зв'язків та їх залежностей [4]. М. Дружинець здійснює соціофонетичні дослідження сучасного українського усного мовлення, використовуючи метод спостереження, а також розглядає українське усне мовлення у синхронії та діахронії у психо- та соціофонетичному аспектах [2]. При навчальній лабораторії експериментальної фонетики Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка на чолі із завідувачем Дудник і науковим керівником О. Бас-Кононенко здійснюється вивчення (пишуться курсові, дисертації – О. Касьянова, О. Плахотнікова) варіативності мовлення із застосуванням експериментально-фонетичного методу (артикуляційних прийомів – прямого палатографування, акустичних – осцилографування, спектрографування).

Попри наявність досліджень, виникає потреба доповнити теоретичні напрацювання із соціофонетики, зокрема окреслити історію та тематику сучасних зарубіжних соціофонетичних розвідок.

Виклад основного матеріалу. Соціолінгвістика стала реакцією на структурну лінгвістику. Тому структуралізм відобразився на синхронічних дослідженнях, насамперед у сфері фонології. Фонологічна система визначалася як структурний об'єкт без урахування зв'язку з прагматичними та соціальними аспектами. Адаже тривалий час у світовій лінгвістиці панувала думка про те, що фонологічний рівень є найстабільнішим у системі мови. Через закритий характер звуковий склад мови зазнає змін повільніше, ніж інші структурні мовні елементи. Незважаючи на свою відносну консервативність, фонологічний рівень все ж непостійний, динамічний. Про змінність мови написано ще у Граматиці Паніні (бл. V в. до н.е.), й близько 1800 р. і пізніше, коли із появою можливостей аудіозапису активувалися фонетичні дослідження, результати яких показали діапазон індивідуальних варіацій (фізіологічних, соціально зумовлених), а відтак стали свідченням того, що у живому мовленні ми зустрічаємо набагато більше варіантів вимови, які об'єднуються у звуко-типи, яким властива варіативність, як і усім одиницям мови і мові загалом [14, с. 705]. Усвідомлення змінності та варіативності мови стало поштовхом до розвитку соціофонетики.

Соціофонетика як окремий напрям лінгвістики зародилася у США на початку ХХ ст. Про це свідчать праці американських дослідників, зокрема В. Лабова, П. Традгілла, П. Фулкса, Дж. Дохерті, Дж. Сцоббіє, у яких застосовано соціофонетичний підхід до вивчення мовних явищ. Основоположником соціофонетики у світі вважається В. Лабов, який вивчав залежність вимовних варіантів від соціальних чинників у мовленні жителів Нью-Йорку. На думку В. Лабова, соціофонетика розширює погляд на функції мови, концентрує увагу на її соціальному використанні та відкидає обмеження, що накладаються традиційною лінгвістичною дисципліною на чинники та характер методів дослідження. Соціофонетика – це напрям сучасної лінгвістики, що вивчає соціально-фонетичні зв'язки та їх залежності [15, с. 5–31].

Р. Бейлі при характеристиці соціофонетики як відгалуження соціолінгвістики наголошував, що соціофонетичний метод передбачає використання фонетичних прийомів із застосуванням інструментальних засобів [11, с. 403–424]. Основи того, що сьогодні називають соціофонетикою, були закладені В. Лабовим, М. Йейгером і Р. Штайнером у 1972 р., коли вони презентували своє акустичне дослідження голосних [15]. П. Фулкс і Дж. Дохерті вважають, що термін «соціофонетика» увійшов у науковий обіг у минулому столітті і вперше був ужитий у 1974 р.

у неопублікованій дисертації Деніза Дешайе-Лафонтена (Denise Deshaies-Lafontaine) [13, с. 409–438].

П. Фуулкес і Дж. Дохерті зазначають, що соціофонетика – це напрям лінгвістики, у якому при дослідженні поєднують використання фонетичних та соціолінгвістичних методів [13, с. 703–704].

Проблематику соціофонетики було окреслено у 1979 р. під час Міжнародного конгресу з фонетики. У статтях і виступах В. Лабов, В. Германа, В. Дресслера і Р. Водака, які брали участь у конгресі, йшлося про змінність фонетичних одиниць внаслідок соціальних чинників [14, с. 703–754].

У довідниковій лінгвістичній літературі термін «соціофонетика» був описаний у 2003 р. Д. Кристалом, який додав його до словникових статей 5-го видання «Словника лінгвістика і фонетика». Автор словника окрім терміна «соціофонетика» подає ще й «соціофонологія», проте без зазначення особливостей цих напрямків [12, с. 441]. На думку П. Фуулкеса, термін «соціофонетика» виник, аби підкреслити змінність мовлення, адже тривалий час розглядалися лише мовні зміни загалом, переважно лексичні, синтаксичні [13, с. 704].

Отже, соціофонетика – це міждисциплінарний напрям сучасної лінгвістики, основним завданням якого є вивчення соціально-фонетичних взаємозв'язків. На цьому наголошують і всесвітньовідомі науковці П. Фуулкес і Дж. Дохерті. На їхню думку, взаємозв'язок фонетичних форм і соціальних факторів простежуються на сегментному і суперсегментному рівнях. Тому до соціофонетичних студій варто відносити аспекти фонетичної та фонологічної структури, адже вимовні варіанти безпосередньо співвідносяться із певними соціальними категоріями. Зокрема при вивченні мовних явищ використовують такі, як стать мовця, вік, етнічна належність, соціальний клас, професія, місце народження, стиль мовлення [13, с. 706].

Соціофонетика є міждисциплінарним напрямом сучасної лінгвістики, тому має зв'язок із багатьма лінгвістичними дисциплінами. Про зв'язок соціофонетики із фонетикою й орфоєпією писав О. Петренко [4, с. 114–120]. Дослідник наголошував, що соціофонетика має прямий зв'язок із фонетикою, оскільки стимулює розвиток фонетики, яка базується на основних, історично сформованих правилах і системи фонем, все ж потребує перегляду теоретичних догм [5, с. 17–30]. Оскільки мова – динамічна система і постійно зазнає змін, які відображаються на всіх мовних рівнях, у тому числі й на фонетичному. Мова не передається генетично, а вивчається кожним індивідом. Мова змінюється не сама по собі, а її змінюють люди [6, с. 18]. Ці твердження є ключовими для соціофонетики, як і для соціолінгвістики загалом. Вони демонструють взаємозалежність обох дисциплін – фонетики і соціофонетики – і водночас їх диференційні ознаки. Соціофонетист, досліджуючи мовленнєві явища, не зобов'язується робити висновки розпорядчого характеру, він може обмежитися констатацією отриманих результатів. Наприклад, 25% респондентів говорять так, а 75% вимовляють інакше. Оскільки основне завдання соціофонетики – повідомити про ступінь поширення явища і чинники впливу на це явище. Вона не зобов'язана давати відповідь на запитання: що є нормативно, а що ні.

Наведемо приклад. У літературній нормі існують вимовні варіанти. У XV ст. існували такі форми – [Ф]астів і [Хв]астів. Ці форми присутні й нині: друга – у діалектному, а перша – у літературному мовленні. Різні верстви суспільства у XV столітті по-різному ставилися до цих варіантів: одні вважали вимову [хв] замість [ф] як неосвіченість, інші ж – у межах норми. Нині нормативною є вимова глухого губно-зубного приголосного у слові *Fastiv*. Цей приклад демонструє соціальну залежність вибору вимов-

ного варіанта. З одного боку, вибір варіанта показує диференціацію суспільства на страти (чим займається соціологія загалом), а з іншого – це суто лінгвістична проблематика. Ці два аспекти нині можна поєднати і вивчати у межах соціолінгвістики, зокрема вимовні варіанти у межах соціофонетики.

Іншим ілюстративним прикладом у цьому контексті є також мовлення телевізійного каналу СТБ, який тривалий час спирався на «Скрипниківку» (т. зв. харківський правопис, також правопис Голоскевича 1928 р.), де нормою є вимова слова *етер* замість *ефір*, *Атени* замість *Афіни* і подібні (сьогодні це відображає й нова редакція українського правопису). Питання про те, чи відповідає вимова телеведучих (або ж будь-якому інформантові) літературній нормі або ж знаходиться за її межами, не є суто соціолінгвістичним. Бо, як вже було зазначено, соціолінгвістика і соціофонетика зокрема не зобов'язані відповідати на запитання нормативності вимови. Однак тут простежується прямий зв'язок із нелінгвістичними критеріями такими, як ступінь поширення явища, належність до певного колективу (групи, покоління), вплив соціальних факторів, що розглядаються у межах соціологічно зорієнтованих дисциплін, зокрема соціофонетики та соціолінгвістики загалом.

Соціофонетика тісно пов'язана також із орфоєпією. Обидві мовознавчі дисципліни показують взаємодію фонетичних законів і орфоєпічних закономірностей. Їх об'єднує спільний інтерес – мовлення, але соціофонетика прагне відповісти на запитання «як говорять», а для орфоєпії важливим є «як потрібно говорити». Тобто соціофонетика має два вектори спрямування – випереджати кодифікацію, встановлюючи ступінь поширеності того чи іншого вимовного явища, та експериментально перевірити, наскільки реальна вимова людей відповідає нормативним орфоєпічним правилам.

Соціофонетика тісно пов'язана із експериментальною (прикладною) фонетикою. Адже досліджувати звукові зміни без здійснення експериментів неможливо. Сьогодні у межах прикладної фонетики використовують комп'ютерні технології по роботі зі звуковим мовленням, що дозволяє отримувати об'єктивні дані щодо реалізації фонем і робити висновки із проєкцією на мовну систему. Водночас використання комп'ютерних технологій значно полегшує дослідницьку роботу, адже опрацювання даних є частково автоматизованим завдяки застосуванню комп'ютерних програм.

Незважаючи на взаємозв'язок соціофонетики із іншими дисциплінами, перші роботи із соціофонетики були присвячені мовотворенню, а відтак суто фонетичними (В. Лабов, Д. Хіндл, А. Аш та ін.). Це пов'язано із тим, що домінувала думка про «чисту лінгвістику», основою якої була ідеальна мовна особистість однорідного мовного середовища. Тривалий час у фокусі соціофонетичних досліджень був лише вокалізм. Сьогодні переважна більшість здійснених соціофонетичних досліджень голосних стосується їхньої видозміни у фонетичному просторі, а саме вимірювання формант F1 і F2 (рідше F3, наприклад праця Д. Бовьє (2008)) та їхніх відмінностей, які пов'язані із часом, чи спричинені діалектами або різними соціальними групами. Зокрема можна назвати такі: М. Барановський «Phonological variation and change in the dialect of Charleston, South Carolina» (2007), Д. Джонсон «Stability and change along a dialect boundary: The low vowels of southeastern New England» (2010), Е. Еберхард (2008), М. Ді Паоло й А. Фабер «Phonation differences and the phonetic content of the tense-lax contrast in Utah English» (1990), В. Лабов, М. Карен і С. Міллер «Near mergers and the suspension of phonemic contrast» (1991). Найповнішим виданням із соціофонетичних студій вважається «The Atlas of North American English [ANAE]», написане В. Лабовим, А. Асудом і Ч. Бобергом, видане у 2005 р. (2006). Дослідження варіативності консонантизму відіграло важливу роль для соці-

офонетики. Перші наукові розвідки про мовлення жителів Нью-Йорка В. Лабова (2006), про глотальні звуки на прикладі мовлення англійського міста Норідж П. Традгілла (1974), про систему приголосних у мовленні жителів шотландського міста Глазго М. Маколя (1977), про фонеми /tʃ/, /ʃ/ та /t/ у Панама-Сіті (Флорида, США) В. Вольфрема (1969) – стали підґрунтям і водночас поштовхом до розвитку теоретичних напрацювань із соціофонетики. У зазначених працях науковців подано хід дослідження, методіку добору інформантів, прийомів, звукових матеріалів тощо.

З середини 90-х рр. XX ст. поняття терміна розширилося і нині він охоплює коло таких проблем, як вплив варіативності на сприйняття мовлення, значення змінності для лінгвістичної та соціолінгвістичної теорій, вплив варіативності на опанування другої та третьої мови тощо. Наприкінці XX та на початку XXI ст. у фокусі соціофонетики переважно була вокалізація сонорних (С. Аш, Дж. Сцоббіє та М. Поуплі та ін.). У коло соціофонетичних студій входить також проблематика, пов'язана із вивченням дитячого мовлення (Дж. Сцоббіє, М. Віхман), мовлення підлітків (П. Керсвілла, Е. Торгерсена, С. Фокс). Окрім цього досліджують гендерне розрізнення у мовленні (Дж. Батлер, Дж. Сімпсон, Еріксдоттер, Е. Джечевич), комунікативні стратегії мовлення, практику мовлення (П. Екерт, М. Мейерхофф) тощо. Отримані результати із соціофонетики сьогодні широко використовують при здійсненні лінгвістичної експертизи, яка нині використовується у судово-експертній діяльності, зокрема при ідентифікації особи, при створенні корпусів усного мовлення певних мов та при розробці програм із синтезу усного мовлення, а також у курсі теоретичної фонетики, при укладанні навчальних посібників, методичних матеріалів, орфоепічних словників з метою підвищення ефективності викладання певної мови.

Виходячи з цього, можна сказати, що сьогодні соціофонетичний підхід є одним із провідних напрямів сучасної лінгвістики у світі. Цей міждисциплінарний підхід не лише дає змогу аналізувати змінність мовних одиниць, а й розширює можливості власне наукового пошуку завдяки тенденції до багатомірної аналізу фонетичних явищ у межах соціальних груп. Зважаючи на аналіз здобутків світових вчених у галузі соціофонетики з проєкцією на явище мовленнєвої варіативності, потрібно розвивати соціофонетичні студії в Україні, вивчати фонетичну варіативність сучасного українського мовлення, застосовуючи різноманітні методи та можливості інформаційних технологій.

Література:

1. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : навчальний посібник. Київ : Вища шк., 1991. 230 с.
2. Дружинець М.Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти. Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2019. 400 с.
3. Мацюк Г. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії та завдання. *Мова і суспільство*. 2010. Вип. 1. С. 5–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mis_2010_1_4.
4. Петренко А.Д. Методы социолингвистического изучения вариативности произношения. *Изучение динамического аспекта сегментных и супraseгментных единиц звучащего текста*. Киев, 1988. С. 114–120.
5. Петренко А.Д. Некоторые методические аспекты социофонетики. Дворжецкая М.П. и др. *методы экспериментально-фонетического исследования звучащей речи : учебное пособие*. Киев, 1991. С. 17–30.
6. Прокопова Л.І., Тоцька Н.І. Соціофонетичний нарис українського мовлення сучасної молоді (велике місто – мале місто – село). *Мовознавство*. 1990. № 3. С. 17–26.
7. Прокопова Л.І. Соціолект школярів і німецька літературна вимова. *Мови європейського культурного ареалу. Розвиток і взаємодія*. Київ : Довіра, 1995. С. 163–168.

8. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. К., 2006. 716 с.
9. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови. Мюнхен : Наукове товариство ім. Шевченка, 1951. 406 с.
10. Baronowski, Maciej. Sociophonetics. The Oxford Handbook of Sociolinguistics by Robert Bayley, Richard Cameron, and Ceil Lucas. Oxford University Press. Missingaccessdate. 2013.
11. Bayley R., Cameron R., Lucas C. The Oxford handbook of sociolinguistics. Oxford: Oxford University Press, 2013. Pp. xxv, 884.
12. Crystal D. A dictionary of linguistics and phonetics. 5th ed. Oxford: Blackwell, 2003. 508 p.
13. Foulkes, P., Docherty, G.J. The social life of phonetics and phonology. *Journal of Phonetics*. 2006. 34. P. 409–438.
14. Foulkes, Paul; James Scobbie, and Dominic Watt. Sociophonetics. Handbook of Phonetic Sciences / ed. by William Hardcastle, John Laver, and Fiona Gibbon. Wiley-Blackwell. 2010
15. Labov, W., Yaeger, M., Steiner, R. A quantitative study of sound change in progress. Vol. 1. Report on National Science Foundation Contract NSF-GS-3287. 1972. Philadelphia, U.S. Regional Survey. URL: http://www.ling.osu.edu/~ddurian/AWAC/LWAA/LYS_1972_V1.pdf
16. Labov, W. The social stratification of English in New York City. Cambridge: Cambridge University Press. 2006. URL: https://antro-ling.wikispaces.com/file/view/Labov_The+social+stratification+of+English+in+NYC.pdf.

Kasianova O. Sociophonetics as an interdisciplinary branch of modern linguistics

Summary. Current state of information technology favours increasing linguistic research, interdisciplinary in nature. Sociophonetics is an interdisciplinary branch of modern linguistics that broadly combines the methods of sociology, sociolinguistics and phonetics and other linguistic disciplines such as psycholinguistics, orthoepia, dialectology, corpus linguistics. Sociophonetics originated in the United States in the early twentieth century with the advent of the works of American linguists on the variability. In Ukrainian sociophonetics has not developed, unlike sociolinguistics. Sociolinguistic studies in Ukraine emerged in the 1960s. But if foreign sociolinguists, including social scientists, studied the social conditionality of all linguistic units (from phoneme to sentence) using a variety of research methods. The Ukrainian researchers mostly wrote about the problems of language policy in the country, about various aspects of bilingualism (using mostly sociological methods (most often observations). In the 1980s, Ukrainian linguists (B. Azhnyuk, V. Radchuk, I. Farion, L. Stavyt'ska, L. Masenko) were gradually moving away from previous stereotypes, developing new directions and methods of research. However, unlike foreign sociolinguistics Ukrainian sociolinguistics is still focused mainly on issues of language policy, bilingualism. Ukrainian sociolinguistics needs updating, in particular the introduction of new techniques, updating the subject of work. So the article is devoted to sociophonetics as an interdisciplinary branch of sociolinguistics. Although there are sociophonetic studies of such Ukrainian linguists as N. Totska, L. Prokopova, O. Petrenko, M. Druzhinets and others. But in Ukraine there is not enough theoretical base of sociophonetics. World and Ukrainian linguists often use theoretical materials of sociolinguistics when describing sociophonetic without recognizing sociophonetics as a separate branch of linguistics. In the article we highlight a number of important methodological issues and the principal theoretical contributions made by sociophonetics. The main question of article is identifying term sociophonetics. Below we offer a brief overview history of the formation of sociophonetics as a branch of modern linguistics. The article is devoted to the origins of sociophonetics in Ukraine.

Key words: sociolinguistics, sociophonetics, variation of sound, interdisciplinary, method.